

Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten

Van gemeenten wordt in toenemende mate inzet gevraagd bij maatschappelijke onrust. Het kan bijvoorbeeld gaan om zorgen over de aanwezigheid van een chemisch bedrijf, de organisatie van een beladen evenement of om morele verontwaardiging over bepaalde incidenten. Hoewel gemeenten de laatste jaren steeds beter lijken te zijn toegerust op GRIP-situaties, wordt in dit soort situaties vaak helemaal niet naar een bepaald GRIP-niveau opgeschaald.

In de publicatie *Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten* wordt beschreven hoe gemeenten met dit soort situaties omgaan. Het onderliggende onderzoek werd uitgevoerd door het lectoraat Crisisbeheersing van het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) en vond plaats in het kader van het Kennisprogramma Bevolkingszorg.

Zes voorbeelden

In de publicatie zijn de volgende zes casus opgenomen:

1. DuPont/Chemours (Dordrecht/Sliedrecht, 2015–heden)
Omwonenden van het in Dordrecht gevestigde bedrijf DuPont/Chemours maken zich zorgen over de effecten van de fabrieken op hun gezondheid. Het leidt tot onrust die toeneemt als er nieuwe berichten naar buiten komen. Het vraagt constante alertheid van betrokken gemeenten.
2. Consternatie over een 'straatvlogger' (Zaanstad, september 2016)
In de nazomer van 2016 zorgde een 'straatvlogger' voor onrust met zijn filmpjes over de Zaanse wijk Poelenburg. Door alle consternatie werd een groot beroep gedaan op het bestuur en de ambtenaren van de gemeente: hoe 'het probleem' weer tot lokale proporties terug te brengen?
3. Organisatie van de landelijke Sinterklaasintocht (Maassluis, november 2016)
In november 2016 organiseerde de gemeente Maassluis de landelijke intocht van Sinterklaas. De gemeente stond voor de uitdaging hoe eventuele demonstraties in de 'zwartepietendiscussie' in goede banen te leiden en tegelijkertijd de intocht een 'kinderfeest' te laten zijn.
4. Gasexplosie in een appartementencomplex (Veendam, april 2017)
In april 2017 vond in een appartement in Veendam een krachtige gasexplosie plaats. Daarbij kwam een man om het leven die bekend stond als 'verward persoon'. Het dwong de gemeente tot nadenken hoe om te gaan met de maatschappelijke impact van dit incident en de discussie over 'verwarde personen'.

5. Kampioenswedstrijden en huldiging van Feyenoord (Rotterdam, mei 2017)
In het voorjaar van 2017 kon Feyenoord weer landskampioen worden. De twee laatste wedstrijden en de huldiging betekenden een enorme organisatorische inspanning. Het ging niet alleen om het voorkomen van calamiteiten, maar vooral ook hoe de grote sportevenementen veilig te organiseren en toch tegemoet te komen aan de wensen van de voetbalsupporters.
6. Ontruiming van camping Fort Oranje (Zundert, juni–december 2017).
Vanwege allerlei misstanden was camping Fort Oranje de gemeente Zundert al jaren een doorn in het oog. Om de situatie tot een einde te brengen, bleek samenwerking tussen de gemeente en andere partijen noodzakelijk, maar ook complex.

De aanpak van maatschappelijk onrust: centrale thema's

Impact en tijdsduur

Vaak lijken de incidenten klein maar brengen ze, mede onder invloed van de media, meer teweeg dan men verwacht. Ook kan de onrust lang aanhouden, ofwel 'sluimeren' en steeds opnieuw oplaaien. De impact en de duur van de gebeurtenissen doen een bijzonder beroep op gemeenten; ze vragen continue paraatheid.

Opschaling

Bij dit soort casus zijn vaak ambtenaren betrokken die de lokale context en voorgeschiedenis goed kennen. Vaak wordt gekozen voor een vorm van 'interne opschaling'. De inzet legt wel een groot beslag op de organisatie, zeker in situaties van de lange adem.

Gemeente als spin in het web

Vaak zijn veel verschillende partijen betrokken, van veiligheidspartners tot instanties uit het maatschappelijk middenveld en (soms ook) andere overheden. Dat betekent continu overleg en afstemmen. Gemeenten zijn 'de spin in het web'. Lastig daarbij is dat niet altijd duidelijk is welke verschillende partijen van belang zijn en hoe een goed evenwicht te vinden tussen de verschillende perspectieven.

Omgaan met verschillen in beleving

Bij maatschappelijke onrust gaat het vaak om uiteenlopende belangen en behoeften die lang niet altijd even duidelijk zijn: wie 'spreekt' er namens de betrokkenen? Zelfs als het lukt daarvan op de hoogte te zijn, is nog niet altijd duidelijk hoe daarop te reageren. Grote verschillen in beleving betekenen dat ambtenaren en bestuurders meerdere rollen tegelijkertijd moeten zien te vervullen. Zorgen moeten erkend worden, terwijl ook de rust moet worden bewaard.

(Crisis)communicatie

Uiteraard is goede (crisis)communicatie in dit soort situaties belangrijk. Vaak staan voor- en tegenstanders tegenover elkaar en landt nuance niet. Van communicatiemedewerkers vragen dergelijke situaties grote inspanningen: hoe kan de beeldvorming gekanteld worden? Het bepalen van de juiste communicatiestrategie is geen sinecure en een iteratief proces: pas na het geprobeerd te hebben kan blijken dat bijvoorbeeld een informatiebijeenkomst de onrust niet wegneemt.

Tot slot: de belangrijkste conclusies op een rij

- > Maatschappelijke onrust stelt gemeenten voor uitdagingen omdat de impact ervan groter kan zijn dan voorzien of omdat de (dreigende) onrust lang kan voortduren.
- > Gemeenten kiezen in deze gevallen vaak voor interne opschaling: er wordt een team samengesteld dat de lokale context goed kent.
- > Omdat de oorzaak van de maatschappelijke onrust niet alleen het domein van de openbare orde en veiligheid betreft, zijn vaak ook wethouders betrokken.
- > Bij maatschappelijke onrust hebben geregeld ook andere instanties en overheden een rol; de gemeente fungeert als 'spin in het web'.
- > Het is niet vanzelfsprekend dat de veiligheidsregio in deze situaties een rol heeft, maar soms kan juist de rol van de veiligheidsregio doorslaggevend zijn.
- > Inspelen op de beleving van burgers vraagt van bestuurders en ambtenaren dat zij balanceren tussen het erkennen van de onrust en het tegenwicht bieden daaraan.
- > Ook in de (crisis)communicatie is het zoeken naar de juiste balans tussen de onrust erkennen en het vertellen van het eigen (vaak meer genuanceerde) verhaal.

Deze factsheet is gebaseerd op de publicatie *Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten* (IFV, 2018).

Deze is te downloaden op www.ifv.nl

Omslagfoto: ANP.

Voor het dossier Bevolkingszorg - gemeente zie www.ifv.nl/kennisplein

Voor het lectoraat Crisisbeheersing zie www.ifv.nl/lectoraatcrisisbeheersing

Instituut Fysieke Veiligheid, april 2018